

MŰSZAKI LEÍRÁS

Ludányhalászi község Településrendezési Tervéhez

BEVEZETŐ:

Ludányhalászi község településrendezési terve a teljes igazgatási területre készült.

A településrendezés általános célját és várható hatását ezen rendezési terv alapját képező, Ludányhalászi község Önkormányzatának 31/2002 (VII.11.) számú határozatával elfogadott településfejlesztési koncepciója határozza meg.

A településfejlesztési koncepció és településrendezési tervek készítésénél a magasabb szintű területfejlesztési tervek, koncepciók és programok vonatkozó részei is figyelembe vételre kerültek. A településrendezési terv összhangban van az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényben foglaltakkal, amelynek igazolásával külön fejezetben foglalkozunk. A rendezési tervek tervlapjai az állami alapadatok felhasználásával készültek.

A VIZSGÁLATI ALAPADATOK FORRÁSAI:

- Körzeti földhivatal ingatlan - nyilvántartási adatai.
- Önkormányzati ingatlanvagyon - kataszter.
- A KSH településre vonatkozó népmozgalmi és lakásadatai.
- A Polgármesteri Hivatal adatszolgáltatása.
- Az előkészítés során bevont érdekelt államigazgatási szervek adatszolgáltatása.

A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVHEZ KÉSZÜLT VIZSGÁLATOK :

- térségi adottságok
- településtörténet
- népmozgalmi és lakásadatok
- lakásállomány vizsgálat
- tulajdonvizsgálat
- településszerkezet
- intézmények
- örökségvédelmi hatástanulmány
- tájrendezés és környezetalakítás
- közlekedés (hálózati és keresztmetszeti)

- közművesítés (víz, szennyvíz, csapadékvíz, energia)
- hírközlés (távközlés, műsorszórás)

TÉRSÉGI ADOTTSÁGOK:

Ludányhalászi község Nógrád megye északi részén, Szécsény várostól hét kilométerre északra, az Ipoly folyó partján fekszik. Megközelíthető vasúton és közúton egyaránt.

Ludányhalászi község a Középső-Ipoly-Völgy kistáj területén fekszik.

Domborzati adatok:

A kistáj az Ipoly-völgy középső részének bal parti területeit foglalja magába. Több fiatal feltöltéses süllyedék láncszerű összekapcsolódásának tekinthető.

D felé határozott morfológiai határral különül el, s így teraszos völgymedence képet mutat.

A felszín kb. 1/5-e ártér, fele közepes magasságú, enyhén, 30 %-a közepesen tagolt síksági domborzattípusba sorolható.

Az abszolút magasság 128 és 290 m között változik.

A vízfolyássűrűség átlagos értéke 2,3 km/km².

Az intenzív negyedidőszaki és recens Tektonikai és lejtős tömegmozgások hatására gyakori a teraszok egybemosódása és a deráziós formák.

Földtani adottságok:

A kistáj kőzettani alapja főként oligocén agyagmárga.

A keleti szélén foltokban miocén homokkő, lajtamészkö és andezittufa is előfordul.

Ezekre pliesztocénban folyóvízi üledék, ill. szoliflukciós anyag rakódott.

A felszín kb. 15 %-ára teraszkavics, lösz és futóhomok települt.

Szerkezeti irányait a hosszabb futású K-Ny-i és rövidebb É-D-i vonalak jellemzik.

A fiatal töréseknek a geomorfológiai kép kialakításában is kiemelt szerepük van.

Ez tükröződik az Ipoly folyásirányainak változásában, s az idősebb teraszok is É-D-i törésekkel tagoltak.

Vízrajz:

A területet teljes egészében az Ipoly folyó uralja amelynek adatait a kezdő és a záró vízmércékről olvashatjuk le.

Mind a vízállások mind a vízhozamok igen közel állnak egymáshoz a szakasz elején és végén, mert a vízgyűjtő gyarapodását a völgy lejtésének csökkentése és tározóképességének növekedése ellensúlyozza.

A völgytalpon néhány kisebb állóvíz is található amelyeket Ludányhalászin (7,2 ha -rat)

halastóként hasznosítanak.

A kistáj jelentős vízkincse az Ipoly menti kavicskitöltésben tározott parti szűrésű talajvíz, amelynek mennyiségét 30 000 m³/nap (350 l/s)-ra becsülik.

A rétegvizet termelő artézi kutak száma kevés, vízhozamuk közepes.

Talajok:

A legalacsonyabb térszíneken - az Ipoly völgyében - váltakozva humuszos homokok, réti öntések és réti talajok fordulnak elő.

A kistáj talajainak kb. 31 %-át teszik ki. E talajok talajképző kőzete homok, iszap, iszapos vályog.

Agyagmechanikai összetételű üledékek is előfordulnak, amelyeken főleg réti és réti öntéstalajok képződtek.

Humusztartalmuk 2-2,5 % és inkább telítettek, mint savanyúak. Vízgazdálkodásuk kedvező.

A barnaföldek erdőirtást követő sztyepesedése következtében képződő csernozjom barna erdőtalajok részaránya jelentéktelen.

A legmagasabb térszíneken, harmadidőszaki üledékeken és a legészakibb részeken andeziten, andezittufán kialakult, kedvezőtlen vízgazdálkodású, erősen erodált agyagbemosódásos barna erdőtalajok találhatók. Termékenyséjük gyenge , zömmel erdő borítottak.

Éghajlat:

Mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz éghajlatú kistáj.

Az évi napsütés 1850-1900 óra, a nyári évnegyede 751 óra körüli, a téli évnegyede 170 óra körüli.

A hőmérséklet évi átlaga 9,3 °C . Évente 180 napon át a napi középhőmérséklet meghaladja a 10 °C-ot.

A fagymentes időszak hossza 180 nap körüli.

A csapadék sokévi átlaga 610-650 mm , ebből a nyári félévben 350-380 mm eső hullik.

A téli félévben általában 45 hótakarós napra számíthatunk, 22-24 cm átlagos maximális hó vastagság mellett.

A Ny-i szélirány fordul elő legtöbbször, de jellemző még a K-i és az ÉK-i is.

Az átlagos szélsébség 2 m/s körüli.

Növényzet:

A kistáj a Magyar vagy Pannóniai flóratartomány Északi-középhegység flóraidéke Neogradense flórajáásába tartozik.

A terület potenciális erdőtársulásai a fűz-nyár ligeterdők, a kemény fás ligeterdők, a szubmontán égerligetek, a pannóniai cseres tölgyesek, valamint a gyertyános tölgyesek.

A vízfolyást helyenként mocsárrétek, nedves kaszálók és magaskórós társulások kísérik.

Gyakori lágyszárú fajok az óriás csenkesz, a gyepű-bükköny, a salátaboglárka, a tollas szálkaperje, a különböző sásfélék stb.

Az erdészetiileg kezelt területeken vegyes korú kemény- és lágylombos erdők díszlenek.

Az összes erdő átlagos évi folyónövekedése 3,1-3,7 m³/ha.

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET:

Ludányhalászi község 1947-ben egyesült két önálló községből. A két helység egyike Szécsényhalászi (azelőtt Halászi, amelyhez hozzátartozott középkor óta nemesi helyiségnek titulált Pöstény-puszta is), a másik Ludány (azelőtt Nógrád-Ludány , és Alsó ill. Felsőludány) volt.

Bár az egyesülés 1947-ben történt, a Ludányhalászi nevet csak 1948-ban vették fel.

Ludány névelőfordulásai a Ludan - Kézai szerint cseh eredetű - nemzetségnévre vezethető vissza, Halászi pedig a halász foglalkozásnév birtoklást kifejező -i képzős származéka (értelme: halászoké)

Halászi nevét már 1222-ben az Aranybulla kiadásának évében is említik., egy per kapcsán amelyet olyan várjobbágyok ellen folytattak, akik két falu (Ság és Halászi) lakosainak tetemes kárt okoztak.

1250-ben Ludány neve birtokeladás kapcsán merül fel az iratokban. Négy birtokos adta el Ipoly partján fekvő örökölt földjének felét IV. Béla királynak.

Ugyancsak ebben az évben a király káplánja, Pál pap adta el a Halásziban lévő két , Ludányban lévő négy ekealja földjét.

1252-ben IV. Béla király Ludányi földekért cserébe a Borsod megyei Valkaszt adja volt tulajdonosának, majd az így megszerzett birtokokat Mikó. zólyomi ispánnak adományozta.

Ezt követően a király és fia István között dúló viszály nyomán kibontakozó harcokban az egyik, ill. a másikhoz húzó hűbéresek, az egymás birtokait kirabló, az itt élőket zaklató, főurak közötti torzsalkodás keserítette meg a terület lakosainak az életét.

Több birtokos váltogatja egymást, majd a Balassák szerzik meg az itteni területek nagy részét. 1548-ban Ludány ura Balassa Zsigmond és Balassa János volt.

Az 1553-54. évi megyei összeírás és az azt 1562-ben követő török összeírás adatai szerint Halászában 4 porta ill. 17 ház, Ludányban 2 és fél porta, 21 ház található. (A török összeírás a házatokat tekintette adóalapnak, egy portán nyilván több ház állhatott, több család is élhetett.)

1562-63-ban a szécsényi szandzsák községei között szerepel Ludány. 1585-86-ban Murád bin Gazanfer a hűbértartó. 1598-ban Győry András a község ura, majd 1623-ban Ráday András is jelentősebb területeket szerez.

A XVII. század közepén Felső-Ludány Balassa Imre divényi uradalmához tartozik.

A területen mint birtokok tulajdonosa az 1636-51-es évek között a Földváryak neve is megjelenik.

1698-ban Ludányban már kétköves malom működött.

Halászában az 1700-as évek elején a Ménkes-patakon működik malom.

A lakosság főleg gabonatermesztéssel foglalkozott , amelyet állattartás és halászat egészített ki.

A felesleget Halászi és Ludány lakosai Losonc, Balassagyarmat illetve Szécsény piacain értékesítették.

Az 1720-as évektől Ludányhalászt Alsó- és Felsőludányként kezdik emlegetni, de több forrás is együtt kezeli a két részt és nem tesz közöttük különbséget.

1715-ben 11 magyar, 3 tót, 1720-ban 17 magyar háztartást vettek nyilvántartásba Ludányban, ahol 1740-ben a Ráday és Gróf Zichy családok voltak a legnagyobb birtokosok.

1770-ben Alsó-Ludány ura Ráday Gedeon, Felső-Ludányé gróf Balassa Pál és gróf Zichy Ferenc.

1826-ra a helység földesura Ráday Pál komoly feladatot jelentett már ebben az időben is a megye közútjairól való gondoskodás és a vízszabályozás, amelyben különösen az Ipoly folyó okozott időnkénti áradásaival sok problémát.

A folyót átívelő hidak közül a rárosi négy bolthajtásos (1780-ban épült, 1904-ben bontották le) híd helyén állítólag már a török korban is kőhíd állt. Ezen bonyolódott a főforgalom Balassagyarmat és Losonc között, Szécsény és Ludány érintésével egészen 1840-ig, amíg a korábbi hűgyagi fahíd helyére újat nem építettek.

1830-ban Halászi lakossága 569 római katolikus, 14 evangélikus és 6 zsidó. 1889-ben tűzvész pusztította Ludányt. A jobbágyfelszabadításig fokozódik a lakosság elszegényedése. Az úrbérrendezés során Ludány és Halászi földjeit is a 2. osztályba sorolták, vagyis alapvetően jónak minősítették. Kiváló kender- és káposztaföldjei voltak.

1897-ben Halászi és Nógrádludányban 319 gazdaság működik. Szőlőművelés ekkor már csak kis területen folyt. A XX. század elejére Ludány lakosságának száma eléri a 1013 főt, 213 házat, postája és vasútállomása is van. Szécsényhalászi lakosainak száma ugyanekkor: 1069 fő. A Pejacevich család ekkoriban Ludány legnagyobb birtokosa.

A világháború után 1927-ben Pejacsevich Endre neve a megye legtöbb adót fizető, tehát leggazdagabb birtokosai között szerepel.

1935-ben jelentősebb birtokai vannak Szécsényhalászikban is. Ludányban Schlesinger Ignác örököseinek van nagyobb birtoka, amelynek tiszta jövedelme 1695 aranykorona (128 kat. hold után) az itteni földek nagyszerű termőképességéről tanúskodik. Szécsényhalászi lélekszáma 1940-ben 1002, Ludányhalászié 2131.

A Ráday Kastély, amely felbecsülhetetlen értékű, őspark közepén helyezkedik el., jelenleg a szociális otthonnak ad helyet.

A település temploma 1760-ban épült, barokk stílusban a régi, középkori romos templom helyére. A XIX. század végén és 1927-ben bővítették és átalakították.

NÉPMOZGALMI ÉS LAKÁSADATOK: (KSH SZERINT)

Lásd: 1. számú melléklet

LAKÁSÁLLOMÁNY ÉS TULAJDONVIZSGÁLAT:

A település lakóépületeinek helyszíni vizsgálata kiterjedt az épületek állagára, szintszámára és tetőformájára. Ezt egy vizsgálati tervlapon tüntettük föl.

Az épületek állagát három kategóriába soroljuk, mégpedig jó állapotú, közepes állapotú kategóriába. A rossz állapotú épület kategóriába a gazdaságosan fel nem újítható bontásra javasolt épületeket soroltuk, a közepes állapotú épületek gazdaságosan felújíthatók.

Az épületek szintszámának vizsgálatakor egy, másfél és kétszintes épületeket különböztettünk meg. (a lejtős terepnél az utcai homlokzat szintszámát tüntettük föl)

Az épületek tetőformáját a tervlapon jelöltük. Megkülönböztethetőek az utcával párhuzamos és arra merőleges tetőgerincű tetőformák, valamint a sátozott, illetve a népi lakóházakra jellemző nyeregtetők.

A tulajdonvizsgálatnál az Önkormányzati és egyéb tulajdonú területeket különböztettünk meg.

TELEPÜLÉSSZERKEZET:

Vizsgálat:

A település Szécsénytől északra, az Ipoly rétjeinek határán vezető forgalmas út mentén épült. A mai község az egyutcás Ludányból (korábban alsó és felső Ludány) és a szintén egyutcás, illetve egyik oldalán bekötőutcás Szécsényhalászból (korábban Halászi) épült össze, fésűs beépítésű telekstruktúrával.

Ludányhalászi legjellemzőbb településszerkezeti eleme a közel észak-déli irányú (Ipollyal párhuzamos) főutca, amelynek nyomvonala évszázadokig változatlan maradt (Balassagyarmat-Szécsény-Losonc kereskedelmi útvonal). Legkorábban a Ludány és Halászi településrészek ősi magja épült ki.

A legrégebb épületek ezen ősi településrészekben, illetve az ezeket összekötő főútcán találhatók, melyek a népi építészet hagyományait őrzik, nyeregtetővel, tornáccal.

A település térbeli fejlődése a régi települések összekötő útja mentén történő összeépülésével kezdődött, majd folytatódott a településtől keleti irányban, a főútcára merőleges, illetve azzal párhuzamos utcák kiépülésével. A település nyugati irányban az Ipoly-folyó árterei miatt nem tudott terjeszkedni.

A település főútcáján, illetve a település központjában elszórtan helyezkednek el a lakosság alapfokú ellátását biztosító intézmények, az iskola, az óvoda az orvosi rendelő, a polgármesteri hivatal, és a művelődési ház.

A település központi részén lévő egykori Ráday-kastély és értékes, 8 hektárnyi kiterjedésű parkja ma megyei szintű ápoló gondozó otthon és rehabilitációs intézet.

A településen két templom áll, a két régi településközpontban. A település északi és déli részén is kialakult egy-egy temető, míg a régi temető a mai településközpont közelében helyezkedik el.

A településközponttól keletre, a művelődési ház mögötti területen gazdasági tevékenységű üzem működik.

A belterület keleti határán lévő Tsz major területén állattartási tevékenység folyik. A településtől déli, illetve dél-keleti irányban a külterületen állattartó telephelyek működnek.

A településtől dél-nyugatra kavicsbánya tó található, melynek északi részén ma is kavicsbánya működik. A tó déli részét jelenleg horgásztóként hasznosítják. A kavicsbányától északra védett ivóvízbázis található.

A települést átszelő úttól nyugatra, az Ipoly folyó árterén gazdag növény és állatvilág található, míg attól keletre a mezőgazdasági művelésű szántó területek a jellemzők. A településtől keletre lévő meredekebb lejtőkön legelők és erdők, illetve kertes mezőgazdasági területek is megjelennek.

Javaslat:

A település lakónépessége az utóbbi tíz évben stagnált, a természetes fogyást kiegyenlítette a vándorlási nyereség, amely Szécsény, Salgótarján, Balassagyarmat és Bátorfyerenye városokból és Nagylóc településről származott. A legnagyobb lakosságcserelődés Szécsény és Salgótarján városokkal történt, míg az elvándorlás Ságújfalura, Endrefalvára, Nézsára és Ipolytarnócra volt jellemző. A vándorlási nyereséget a szociális otthonba történő beköltözések is elősegítették.

A település lakónépessége 1960-ig növekvő, ezt követően 1990-ig csökkenő tendenciát mutatott, majd 1990-től stagnált. 1960-tól 1990-ig 29,27 %-kal csökkent a lakosság száma, amikor is 1600-an laktak Ludányhalászáiban, míg 2002-ben 1629 fő volt a lakosok száma.

A fenti adatok és körülmények figyelembe vételével becsülhető a következő időszak lakónépességének alakulása, amely várhatóan stagnáló, vagy enyhén csökkenő tendenciát fog mutatni. 2010-ig 1600, nagy távlatban 1500 fő körüli lakónépességre lehet számítani.

A településen az utóbbi tíz évben 19 lakás épült, amely a teljes lakásállomány 3,9 %-át teszi ki. Ludányhalászáiban 1945 és 1959 között épült a lakások 21,2 %-a, az 1919 előtt épült lakások hányada (8,4 %) kisebb a megyei átlagnál. (10,0 %)

Az építési igények kielégítésére és épületállomány folyamatos megújulása érdekében lakóterületi fejlesztési lehetőségeket tártunk fel. A település déli – Szécsény városhoz közelebb eső – végén, a Szent István úttal párhuzamos utca kialakítással, túlnyomó részt beépítésre szánt területen belül, 28 db új beépíthető lakótelek alakítható ki.

A Petőfi úttól északra szintén új utcanyitással további 11 új lakótelek, míg a Radnóti út meghosszabbításával 11 új lakótelek alakítható ki. A Köztársaság út keleti oldalán, beépítésre szánt területbe vonással, 27 új építési telek alakítható ki.

A kialakult utcák foghíjtelkein további 39 lakóház építésére alkalmas építési telekre adtunk javaslatot. További építési lehetőséget jelenthetnek a gazdaságosan fel nem újítható épületek bontásával megüresedő építési telkek.

Nagy távlatban tartalék lakóterület biztosítható beépítésre szánt területen belül, kertes területek Vezér útról történő feltárásával, valamint a Szent István úttól keletre, részben beépítésre szánt területbe vonással, összesen további 84 beépíthető lakótelekkel.

A volt Ráday-kastélyban ápoló, gondozó otthon és rehabilitációs intézet működik, melynek funkciója megtartandó, különleges területbe sorolással. Az intézmény parkja védett helyi természetvédelmi terület.

A település központi részén, kertes területek felhasználásával, új településközpont kialakítását javasoljuk, az önkormányzat részére elővásárlási jog biztosításával, új utca kiépítésével. Ezen területen biztosítható lenne hosszabb távon a rosszabb állapotba került, gazdaságosan fel nem újítható intézmények átépítése.

A tervezett településközpont nyugati oldalán, a védett kastélypark melletti, Ipoly-folyó felé eső részén parkosított zöldfelület kialakítása javasolt. Az általános iskola mögötti területen sportpálya kiépítése javasolt a terület elővásárlási joggal történő biztosításával.

Egyéb ipari gazdasági terület kialakítása javasolt a településközponttól keletre, meglévő üzemi terület déli irányú bővítésével, a településen működő telepengedélyhez kötött gazdasági tevékenységet végző vállalkozások elhelyezésére. A kijelölt területeken csak a nem jelentős zavaró hatású gazdasági célú tevékenységek végezhetők.

A település belterületétől nyugatra lévő kavicsbánya tó északi részén bányászati tevékenység folyik, amely különleges nyersanyaglelőhely besorolásba tartozik. A tó déli részét horgásztóként hasznosítják. A bányató és környezetének rekultivációját el kell végezni.

A rekultivációt követően, a tó vízminőségének megfelelése esetén a területre szabályozási terv készítendő, vízi szabadidő centrum kialakításának biztosításához. A tervezett vízi szabadidő centrum területén szabadidő park, horgász pihenők, horgásztanya, kereskedelmi-szolgáltató építmények, szabadtéri színpad, kemping, szabad strand, sportpályák, játszóterek, szánkódomb, és a szükséges parkolók részére kell területet kijelölni.

A vízi szabadidő centrumot északi irányban lehet hosszú távon fejleszteni, a tó északi részén működő bányászkodás befejezését követően, a területek rekultivációját követően.

A bánya területének északi irányú növelését a védett ivóvízbázis nem teszi lehetővé.

A település keleti oldalának vízgyűjtőjéről lökésszerűen érkező felszíni csapadékvizek felfogására záportározó részére területet jelöltünk ki, melynek megépítése előtt hatásvizsgálatot kell készíteni.

A Losonci útról nyíló TSZ major területén lévő állattartó tevékenység a rendezési terv távlatában megtartandó, a környezetszennyezést kizáró technológiák alkalmazásával. Az állattartás a lakóterületek közelsége miatt nagy távlatban felülvizsgálandó.

A település igazgatási területének Endrefalvával határos részén megkutatott nyersanyaglelőhely található, ahol csak a Magyar Geológiai Szolgálat és a nyersanyaglelőhely kezelőjének hozzájárulásával lehet építési tevékenységet végezni.

A település belterületétől délre lévő külterületi állattartó telephelyek megtartandók, mezőgazdasági major övezetbe sorolással, illetve a település belterületétől keletre lévő kiskertes „zártkertes” kialakítású területek rendeltetése szintén megtartandó, kertes mezőgazdasági övezetbe sorolással.

A település beépítésre nem szánt területein a művelési ágak megfelelő tevékenységek végezhetők. A természeti területeken jelentősebb beruházás, vagy a természetközeli állapotokat egyéb módon veszélyeztető tevékenységek nem végezhetők.

A település közigazgatási területének nyugati részén a tervezett Ipoly-menti Tájvédelmi Körzet területi találhatók. A természetvédelmi szempontból értékes területeken nem kívánatos semmi olyan tevékenység, ami a tájképben, a természetes életközösségekben (növénytársulásokban) és élőhelyeken maradandó károsodást vagy átalakulást eredményezne.

A település közlekedési kapcsolatai megfelelőek, új kerékpárút kiépítése tervezett Szécsény Ipolytarnóc, és Endrefálva irányában meglévő közutak mentén. A vasúti hálózatban változtatás nem tervezett.

INTÉZMÉNYEK, KÖZÖSSÉGI LÉTESÍTMÉNYEK:

Ludányhalászi településen helyben biztosított a lakosság alapfokú ellátása. A volt Ráday-kastélyban megyei szintű ápoló, gondozó otthon és rehabilitációs intézet működik. Az intézmény épületek a településközpontban helyezkednek el, ezek fejlesztése a meglévő ingatlanokon biztosítható. A közhasználatú intézmény épületeket alkalmassá kell tenni az akadálymentes közlekedésre.

Polgármesteri Hivatal (Rákóczi út 69.)

A polgármesteri hivatal épülete a rendeltetésnek megfelel. A kis méretű telek nagy része beépült, bővítésre nincs lehetőség. Új, korszerű polgármesteri hivatal építésére ad lehetőséget a tervezett új településközpont kialakítása.

Általános iskola (Rákóczi út 117.)

A 8 tantermes általános iskolában 2002 évben 13 pedagógus tanította a 110 tanulót, amely átlagos tanuló létszámnak tekinthető. Az iskola fejlesztése érdekében új szaktantermek, illetve tornaterem, vagy tornaszoba építendő. Az épület bővítés az iskola telkén biztosítható.

Óvoda (Kossuth út 10.)

Az 50 férőhelyes óvodában 2002-ben 3 óvodapedagógus 42 gyermek ellátásáról gondoskodott, amely átlagos gyermek létszámnak tekinthető. Az óvoda fejlesztése az ingatlanon biztosítható.

Művelődési ház (Rákóczi út 28.)

A művelődési ház a rendeltetésének megfelel, a fejlesztések a meglévő ingatlanon biztosíthatók. A tervezett településközpontban hosszú távon korszerű, többfunkciós közösségi ház építésére nyílik lehetőség.

Orvosi Rendelő (Rákóczi út 152.)

Az orvosi rendelő fejlesztése az ingatlanon biztosítható.

Ápoló gondozó otthon és rehabilitációs intézet (Rákóczi út 71.)

Az épület a funkciónak megfelel, változtatás nem tervezett.

Sportlétesítmények

Az általános iskola melletti területen, részben magántulajdonú területek igénybe vételével kialakítható egy nagypályás füves futballpálya, illetve egyéb játékpályák és a sportöltöző.

Üzletek:

A lakosságot ellátó üzletek zömében a településközpontban helyezkednek el. Törekedni kell az üzletek környezetbe illeszkedő, esztétikus kialakítására.

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY:**Vizsgálat:****Településszerkezet, történeti leírás:**

A falu az Ipoly folyó bal partján épült, a folyóparti közlekedési útvonal mentén. A mai község az egyutcás Ludányból és a szintén egyutcás Szécsényhalászból épült össze, fésűs beépítésű telekstruktúrával. A két régi településközpontban templom áll.

A régi Szécsényhalászi településrész az Ipoly-holtág melletti parti sávig lenyúlik, halmaz település struktúra jegyeit mutatva. Ludányhalászi legjellegzetesebb településszerkezeti eleme a közel észak-déli irányú főutca, amelynek nyomvonala évszázadokig változatlan maradt. Legkorábban a Ludány és Halászi településrészek ősi magja épült ki.

A ma is fennálló legrégebb épületek ezen ősi településrészekben, illetve az ezeket összekötő főútcán található. A legtöbb hagyományos népi lakóház ezen területeken maradt fenn. Ludányhalásziiban a XX. századra a legelterjedtebb tetőforma a szomszédos településeken elterjedt oromzatos kontytetőtől (palóckonty) eltérően a nyeregtető, amely valószínűleg szlovák hatásra alakult ki.

A település területén lévő műemlék épületekről és a helyi védelemre javasolható épületekről fotódokumentáció készült, amelyet a műszaki leírás 2. számú melléklete tartalmazza. A település kialakulását a korabeli térképekről követhetjük nyomon. A település részletes történeti leírása a településtörténeti fejezetben található.

A település műemlékei:

1. R. kat. templom

1688-ban elpusztult romként említik. A mai templom a régebbinek helyén 1760-1761 között épült, a XIX. század végén bővítették és teljesen átalakították. Jellege barokk.

Vaskos, homlokzati középtoronnyal, baloldalán a bejárat. Szemben földszinti fülkében Szt. András apostol kis barokk faszobra. Második emeleten félköríves ablak, csúcsív, órapárkány, új gúlasisak.

A kórus felé a régi hajórészen, két-két ablak, a kívülről szentélyen látszó kórusrész egyenes záródású, ebben az oldalfalakon egy-egy bejárati ajtó. Eredetileg a torony alja volt a szentély, (ma ez a sekrestye) keresztboltozatos és három boltíves. A szentélyrész fiókos cseh süvegboltozású.

Utána a főhajó eredetileg négy boltszakaszos volt, most kettő, de síkmennyezettel. A barokk boltívhevedert tartó párkányos falsávok megvannak és még egy ív is. A szentély felőli régi két ívet törték át és itt új mellékhajót építettek hozzá. Ívnyílásos falazott orgonakarzat.

2. r. kat. Plébániaház és különálló pince

A XVIII. században épült, barokk stílusjegyeket mutat, 1930-ban részben átalakították.

A plébániaház mellett különálló pince épült.

Régészeti lelőhelyek:

1. Határ-dűlő: bronzkori telep, őskori és középkori kerámia (a Ludányhalásziából)

- Nógrádszakál felé vezető út bal oldalán, az út és a vasút közötti domháton)
2. Kavicsbánya: neolitikus telep
  3. Polgármesteri hivatal környéke, az úttest területéről: Árpád-kori edénylelet
  4. Iskola út-Templom tér: Halászi középkori falu maradványai (patics, 15.-16. századi kerámia, gabonásvermek)
  5. Jelenlegi alsóludányi temető területe: középkori templomhely
  6. Mocsár/Apátipusztá: Árpád-kori faluhely
  7. Villa vár: bronzkori leletek Endrefalva és Ludányhalászi határán
  8. Nyerges patak felső folyásánál: középkori faluhely (az egyik Nyerges falu maradványai)
  9. Horka, Losonci út 12.-14.: bronzkori leletek

Helyi örökségvédelem:

A régi Halászi településrésznek az Ipoly-folyó holtága (Öreg tó) mellett lévő területein fennmaradt régi utcahálózat és telekszerkezet halmaztelepülés struktúráját mutat, keskeny, kanyargós utcákkal, kis méretű telkekkel, oldalhatáron álló beépítési móddal.

A település főutcájának nyomvonalvezetése, határvonala változatlan maradt.

A település központi részén található az egykori Ráday-kastély, amelynek régi épületrésze a XIX. század elején épült klasszicista épület. A régi Halászi településrészen lévő templom nem áll műemléki védelem alatt. A település déli végén az út mellett kápolna található.

A település területén szétszórtnak találhatók népi építészeti hagyományokat őrző lakóépületek, amelyek a település legkorábban kialakult utcáin nagyobb sűrűségben maradtak fenn.

Változtatási javaslatok:

Műemlékvédelem:

A műemlék épületek és azok környezetének megóvása és a műemlékek településképi érvényesülése érdekében nagy hangsúlyt kell fektetni az építési tevékenységek megfelelő szabályozásával.

A műemlék épületek településképi környezetében javasolt a műemléki környezet területének kijelölése. Ezen a területen az építési tevékenységekhez az illetékes örökségvédelmi hatóság szakhatósági hozzájárulása szükséges.

A műemlék épületek közvetlen környezetében alapvető változtatásokat nem terveztünk.

A műemlék épületek fenntartási és helyreállítási munkálatainál az eredeti, illetve hagyományos

műszaki megoldások és építőanyagok használatát kell előnyben részesíteni.

A műemléki környezetben csak olyan építési tevékenység folytatható, amely nincs zavaró hatással a műemlék épületek településképi megjelenésére.

Régészeti lelőhely:

A régészeti lelőhelyekre vonatkozó javaslatok a régészeti hatástanulmányban szerepelnek.

Helyi területi védelem:

A régi Halászi településrész Ipoly-folyó holtága melletti területét, ahol néhány jellegzetes népi lakóház máig fennmaradt, helyi védelmű területként javasoljuk kijelölni, a régi településszerkezet (utcahálózat, telekstruktúra, beépítési mód) és a településmag építészeti karakterének megőrzése, továbbfejlesztése, visszaállítása érdekében.

A helyi védelmű területen belül védett az utcahálózat szerkezete, az utcák szélessége, a telekstruktúra, az oldalhatáros beépítési mód, illetve a településkarakter, amely a népi építészeti jellegzetességeinek továbbélését segíti elő, a korabeli településmag területén.

A helyi védelmű területen belül a népi építészeti hagyományokat őrző lakóépületeket az eredeti formájukban kell fenntartani, illetve visszaalakítani. Ezen a területen az új lakóépületek tömegalakítása, tetőformája, nyílásosztása, homlokzati anyaghasználata és vakolatszíne illeszkedjen a településen lévő hagyományos népi lakóházakéhoz.

A népi lakóházakon Ludányhalásziban a nyeregtető terjedt el, ellentétben a környező települések jellegzetes „palóckontyos”, oromzatos kontyvetős épületeivel, amely szlovák hatásra alakulhatott ki. A XVIII. század elején a lakosság negyede, míg a XVIII. század második felében a lakosság fele szlovák nemzetiségű.

A helyi védelmű területen az épületek tetőszerkezete csak hagyományos oromzatmagasságú nyeregtető lehet, 40-45 °-os tetőhajlásszöggel, poltári, vagy azzal harmonizáló, natúr színű íves vágású cserépfedéssel, lehetőleg tetőfelépítmény nélkül. Az épületek homlokzata csak simított homlokzatvakolat lehet fehér színben.

Ezen a területen a kerítések végükön hegyezett, kétfelé hasított gömbfából, vagy fűrészelt lécből épüljenek, sötétbarnára pácolt egységes színben.

A település főutcájának nyomvonala, és a főutca határvonala nem változott, a kialakult állapotban fennmaradt. A főutca nyomvonala és határvonala településszerkezeti szempontból szabályozási

vonalakkal védendő.

Helyi egyedi védelem:

Az országos szintű védelemben nem részesülő értékes építészeti emlékeket javasoljuk helyi egyedi védelemben részesíteni.

1. volt Ráday-kastély

Előbb a Ráday- és a Pejasevich- Mikó –családé, épült a XIX. század elején.

Egyemeletes klasszicista lakóház. Főhomlokzaton középrizalittal, 5+3+5 tengellyel. Földszinti ablakok egy része félköríves, középrizaliton egyenes záródásúak, oldalt egyenes szemöldökpárkánnyal, középen oromzattal, öv és könyöklőpárkány között mélyített köténymezővel.

Középrészen hármass osztású attika-fal, a középső rész felett tört félköríves mező. Oldalhomlokzaton három ablak, földszinten félköríves, emeleten egyenes záródású ablakok. Ez utóbbiak oromzattal, öv- és könyöklőpárkányok között köténymezővel.

Udvar felől U alakú. Az U szárain elől 2, oldalt befelé 1 ablak, az U belső részén 3-, 4 oszlopos, oromzatos bejárati csarnok ezután két ablak, illetve az emeleten két ablaknyílással, majd 4 ablak és az U másik szára, az előbbihez hasonlóan.

A bejárati ajtónyílás (egyik befalazva) és felettük az emeleti két középső ablak félköríves. Ezek négy kompozitafejezetes falsávtól elválasztott falmezőben. Földszinti ablakok félkörívesek, emeletiek egyenes záródásúak, a két szárnyon szemöldökpárkánnyal és mélyített köténnyel az öv és a köténypárkány között. Belül kétmenetes épület, középfolyosóról nyíló helyiségek.

2. volt szécsényhalászi r.k. templom

A templom egyhajós, fél nyolcszög záródású szentéllyel, a szentély keleti oldalán elhelyezett egyemeletes harangtoronnyal, félköríves záródású ablakkal.

3. kápolna

A település déli végén, a Szécsénybe vezető út mellett, egyszerű, bejárat fölötti lovagtoronnyal, szegmens íves ablaknyílás záródással épült kápolna, körülötte kovácsolt vas kerítéssel.

4. kőkereszt

Jellege barokk 1802-ből.

A volt szécsényhalászi r. kat. templom előtt. Festett kő, magas talapzaton háromtaréjos szárvégek, plasztikus test. Talapzatán 1802-es évszám.

5. népi lakóházak

A település központjában, és főutcáján található néhány, a településre jellemző népi lakóház. Ezeket az épületeket építészeti értékei miatt javasolt helyi védelemben részesíteni. (Templom tér 2., Szent István út 20., Kossuth út 2., Rákóczi út 116.)

A település területén elszórva megtalálhatók a népi építészet hagyományait őrző nyeregtetővel, tornáccal épült kő illetve vályogházak. Ezen épületekről a teljesség igényével fotódokumentáció készült, melyet a 2. számú melléklet tartalmaz.

Az épületek közül a fentiekén túlmenően bármelyik javasolható helyi védelemre, ennek kiválasztásánál a tulajdonosok hozzájáruló nyilatkozata szükséges.

Hatáselemzés:

A műemléki környezetben az utcahálózat, a telekszerkezet, és a beépítési mód a kialakult állapotnak megfelelően megtartandó, illetve ehhez alkalmazkodva alakítható. A műemléki környezet kijelölésével a műemlékek kedvező településképi megjelenésének lehetőségei javulnak.

A régészeti lelőhelyek területe kijelölésre került. Ezen területen az esetleges földmunkával járó beruházások esetén a vonatkozó jogszabályok előírásai szerint kell eljárni.

A régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának lehetőségét régészeti hatástanulmány vizsgálja. A szabályozási előírásokban a régészeti lelőhelyek védelmét ki kell hangsúlyozni.

A műemléki környezet területén környezeti terhelés növekedésre nem kell számítani, ezeken a területeken telepengedélyhez kötött tevékenységek nem folytathatók, az építési övezetekre meghatározott környezetterhelési határértékeket ettől függetlenül is be kell tartani.

A helyi örökségvédelmi terület lehatárolásával biztosított az értékes településszerkezeti elemek és a településkarakter megőrzése, és a népi építészet jellegzetességeinek továbbélése.

Az építészeti értéket képviselő épületek helyi egyedi védelemben részesítésével biztosított a Ludányhalászira jellemző népi építészet stílusjegyeinek megőrzése.

Összefoglaló:

A rendezési terv biztosítja az örökségvédelem és természetvédelem érdekeinek érvényre juttatását, és biztosítja a település fenntartható fejlődésének lehetőségét.

Az örökségvédelmi hatáselemzés alapján megállapítható, hogy a műemlékek védelme, megőrzése, továbbfejlesztése biztosított.

A helyi örökség területi és egyedi védelmével biztosított a helyi jelentőségű építészeti és településszerkezeti értékek megóvása, a régi településmag karakterének megőrzése.

A régészeti hatástanulmányt dr. Vaday Andrea régész elkészítette, és megállapította, hogy a rendezési terv biztosítja az örökségvédelem érdekeinek érvényre juttatását.

TERMÉSZETVÉDELEM:

A település igazgatási területén országos védelem alatt álló természetvédelmi terület nincs. Országos védelemre tervezett terület az Ipoly-folyó menti árterületek, vizes élőhelyek területe, amely az Ipoly-menti Tájvédelmi Körzet részét fogja képezni.

A település területén védett természeti területek, illetve Nemzeti Ökológiai Hálózat és a Natura 2000 védett területei találhatók.

A rendezési tervben feltüntetett, tervezett tájvédelmi körzet területén, a természetközeli állapotokkal jellemezhető természeti területeken, a Nemzeti Ökológiai Hálózat területein és a Natura 2000 természetvédelmi területein nem kívánatos semmi olyan tevékenység, ami a tájképben, a természetes élőközösségekben (növénytársulásokban), és élőhelyekben maradandó károsodást vagy átalakulást eredményezne.

Helyi védettségre javasolt a volt Ráday-kastély parkja:

Ludányhalászi ősi település, nevével már a XII. században találkozhatunk. Birtokosai a történelem során sokszor cserélődtek. Az 1500-as években Balassa Zsigmond és János voltak az urai, 1770-ben Alsó-Ludány Ráday Gedeoné, Felső-Ludány gróf Balassa Pálé és gróf Zichy Ferencé.

A Ráday Gedeon-féle kastély ma – szépen felújítva – szociális otthon.

A park területe 8 hektár. Benne 23 fafaj található, amelyek közül a legértékesebb: a 20 m magas, 80 cm törzsátmérőjű páfrányfenyő, a 12 m magas 25 cm törzsátmérőjű keleti hemlokfenyő, az igen szép formájú, kb.30 m magas piramistölgy, a 10 m magas törökmogyoró, a nyugati platán, a zöldjuhar, a magas kőris, a lepényfa, a nagylevelű hárs.

Ezen kívül nyír, különböző fenyőfélék, tiszafa és díszbokrok képezik a park állományát. Az utóbbi évtizedekben a kastélyépületen kívül egyéb épületek is létesültek, de eléggé elszórtan, a növényzet nagyobb mértékű károsítása nélkül s így megmaradt a park összefüggő jellege.

Mindjárt az utcáról feltűnik az előkertben az évszázados, szép fejlődésű széles levelű hárs. A kastély mögötti területen főleg díszbokrok találhatók szépen gondozott utakkal, nyírt sövényvel, virágágyásokkal. Ezután következik a park középponti része a piramistölgyel, ginkgoval, törökmogyoróval.

Ezt egy értéktelenebb gyümölcsfás és konyhakert követi, majd az Ipoly völgyéig enyhén lejtő területen erdőszerűen jelennek meg az ugyancsak idős, jó fejlődésű fák. Különösen szépek a két utóbbi parkrészletet a déli oldalon összekötő hatalmas, teljesen egészséges mocsártölgyek.

ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERV ELŐÍRÁSAI

A településrendezési terv összhangban van az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. tv. előírásaival:

A település területén lévő erdőgazdálkodási térség legalább 85 %-a erdőterület övezetbe, a mezőgazdasági térség legalább 85 %-a pedig mezőgazdasági övezetbe került besorolásra.

Az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe soroltuk.

A településrendezési terv tartalmazza az országos ökológiai hálózat vonatkozó elemeit.

A település területén kiemelten fontos érzékeny természeti terület, kiváló termőhelyi adottságú szántóterület, komplex tájrehabilitációt igénylő terület, illetve felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe nem található.

A település területén kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete található. Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint, csak a szükséges engedélyek beszerzésével lehet folytatni.

A településszerkezeti és szabályozási tervekben a védett vízbázis felszíni hidrogeológiai védőidomát feltüntettük.

Ludányhalászi község területét érinti országos műszaki infrastruktúra-hálózatok elhelyezésére

vonatkozó előírás. Az országos kerékpárút törzshálózat Dunakanyar – Ipolymente kerékpárút nyomvonala érinti a települést, melynek nyomvonala kijelölésre került. A végleges megvalósítás során a nyomvonalat pontosítani kell.

Mátramindszent, 2004 május

U s á k T i b o r
okleveles építészmérnök
vezető településrendező tervező
(TT-1-12-0071/2001)
(Architecton Építész Kft.)